

KNJIŽEVNOST REALIZMA

Pojavi se že v začetku 19.st v Z. evropskih državah; izvira iz upora proti pretirano razčustvovanost v lit. delih in poudarja večjo demokracijo knjiž. kot literature, ki bo tudi z izbiro tem in motivov dostopna širšemu krogu ljudi; nastanek je povezan tudi z novimi miselnimi tokovi v Evropi, pa tudi z znenstvenimi odkritji; vrh: 1820-1850, sledi upad realizma, izpodrine ga nova romantika; novi miselni tokovi: pozitivizem (dejanskost)→Auguste Comte, verjamejo le tistemu, kar je znanstveno dokazano, empirizem→Spencer (evolucijska teorija), Darwinova teorija, materializem (Nemški)-drugačen pogled na človeka-znanstveni; realisti človeka pojmujejo kot družbeno, biološko, fiziološko, psihološko bitje in poskušajo njegova dejanja utemeljevati s spoznavanjem teh ved; dramatika, pripovedna proza, poezije realizem ne pozna; **oblike real. književnosti:** romantični realizem: Balsac, Stendar, Gogolj, objektivni ali družbenokritični real.: Fubeart, Tolstoj, Thackeray, psihološki real.: Dostojevski, Tolstoj, poetični real.: nemški real., ki prikazuje omiljeno podobo resničnosti-Fontane: Effie Briest, socialni real.: samo v Ang.-usoda malih, zavrženih ljudi-Dickens, imperialistični real.: Čehov

Gustave Flaubert: lit. delo: *Gospa Bovary*, Skušnjave sv. Antona, Salambo, Vzgoja srca; *Gospa Bovary*: nastanek po resničnem dogodku-novica o zastrupitvi neke žene; čas nastanka: 1851-1856; izid: negotovanje zaradi nemoralnosti; fabula (in lit. osebe): Ema Rouavolt Bovary (romantična, melanholična), Charles Bovary, Rodolphe Boulanger, Leon, Binet, Homias; 1.del: ples pri Markizu-1. vrh romana; 2.del: Yonnille (mesto)-hčerka Betka-2.vrh romana: Emina zveza, podeželjski sejem; 3.del: Roven (mesto)-Leon Binen-drugi ljubimec; odlomek: motivi: razvijanje osebnih odnosov med Emo in Rodolfom, uradno dogajanje (govori, ...); zgradba: dvodelnost: razgovor, dialog (izražanju subjektivnih vtisov), samogovor, monolog (objektivno poročanje); pripovedovalec: vsevedni ali avtorialni: je distanciran, popolnoma obvlada snov; prvoosebni: subjektivno gledišče, primeren za kronike, romane v pismih, personalni (prikriti): 3. os., ustvarja vtis, kakor da o dogodkih ne ve več od bralcev samih; odlomek: vsevedni (tradicionalni-distanca) + personalni pripovedovalec (dialog, 3.os): prepletanje;

Honore de Balzac: lit. delo: Človeška komedija, 24 romanov: psihoanalitične, filozofske stvaritve, študija nravi, Oče Goriot, Izgubljene iluzije, Striček Pons, Teta Liza; 19.st-doba restavracije (Napoleon); *Oče Goriot*: Pariz, zač. 19. st; osebe: oče, hčeri Delphine in Anastazija, Evgen Rastignac, kaznjenev Vautrin Vauquer; sporočilo: kritika dvoličnosti fr. visoke družbe; stilne sestavine: romantika: Rastignacov razkol med ideali in stvarnostjo, Goriotova naivnost, ljubezen, upornišvo, realizem: poskusi natančnega objektivnega opisovanja,

razčlenjevanje družbenih razmer, realistični način oblikovanja pripovedi (vsevedni pripovedovalec, jedrnatost jezika);

Ruski realizem: izpostavljanje etičnih, moralnih in verskih problemov;

Nikolaj Vasiljevič Gogolj: 1.obdobje: Večeri na Pristavi blizu Dikanjke, Taras Buljba; 2.obdobje: povesti (novele iz Peterburškega življenja), Mrtve duše; *Plašč*: 1834, izid 1842; izhodišče: je anekdota o lovcu, ji je želel novo puško, ki jo je izgubil; fabula: uradnik Akakij Akakijevič; sporočilo: kritika modernega sloja, bivanjska stiska malega človeka; stilne sestavine: realizem: opis družbenih razmer, jezik; romantika: Akakijeva čustvenost, opisi narave; fantastika: zaključek; romantični realizem s primesmi fantastike; groteska: izkrivljena podoba resničnosti, ki je na meji komičnega in tragičnega; značilno je karikiranje (pretirano poudarjanje določenih lastnosti)

Lev Nikolajevič Tolstoj: miselnost: tolstojanstvo → zagovarja dobroto, ljubezen do vseh ljudi kot osnovo; izobčen iz pravoslavne cerkve; ljubezen za nič; dela: Spomini na otroštvo, Sevastopolske povesti, Hadži Murat, drame, Vojna in mir, Ana Karenina, Vstajenje Moč teme; *Vojna in mir*: 1864-'69; čas in prostor: 1805-1812-Napoleonov prihod po Evropi, epilog: 1820; Moskva, podeželje, bojišča, epopeja: široko, obsežno delo; o usodi ruskega naroda v vojni in miru; zgodovinska epopeja; motivi in teme: boji, življenje v miru, prikaz vseh slojev ruske družbe; fabula: knez Andrej Bolkovski, grofična Nataša Rostova, Anatolij Kuragin-svetovljan; Pierre Bezuhov; zgodovinske osebe: Napoleon, Kutuzov (maršal); vsebinska dvoplasnost: življenje v miru (intimne usode posameznikov) in vojni (zgodovinski dogodki); sporočila: tolstojanstvo, poveljevanje ruskega človeka in njegove domovinske zavesti, zgodovino ustvarjajo narodi in ne posamezniki; neuničljivost življenja-vitalizem; življ. ima vedno prav; zgod. roman, epopeja o ruskem ljudstvu, razmerje med etično idejo in estetiko; delo ni tendenčno (tendenca=izpostavljena ideja, misel), zato ohranja estetiko; stilne znač.: objektivni & psihološki realizem; pripovedovanje: načelo razvijanja dogodkov (počasi), vsevedni in personalni pripovedovalec, namerna neurejenost toka pripovedi (sestavine moderne proze=pripovedništva);

Fjodor Mihajlovič Dostojevski: delo: Bedni ljudje, Zapiski iz mrtvega doma, Stepančikovo in njegovi prebivalci, Ponižni in razžaljeni, Zločin in kazen-1866, Idiot, Mladenič, Bratje Karamazovi; psihološki realizem → poglobljen prikaz subjektivne resničnosti s pomočjo razčlenjevanja duševnosti lit. oseb; vsebina lit dela je človekova duševnost-osnova modernizma 20.st; *Zločin in kazen*: prvotna zasnova-roman Pijanec, motiv alkoholizma poveže z motivom zločina oz. umora → etično jedro romana (primerjava s fr. real.); lit. osebe: študent Rodion Raskolnikov, zapiti uradnik Marmelado, Dunja (Rodionova sestra), Svidrigajlov

Razumihin, Aljona Ivanova (Rodion jo hoče umoriti); zgradba: 5 poglavij: 1.: oris umora, 2.-5.: prikaz notr. boja; sporočilo: bivanjska (ontološka) vprašanja → greh: kazni; obsodba vsakršnega nasilja; etično stališče (vsakemu zločinu sledi kazen-notr. čiščenje), vračanje k izhodiščem prvotnega krščanstva; stilne znač: preiščena zgradba, vsevedni pripov., dialog (stališča lit. oseb, razkrivanje duševnosti) in monolog (razčlenjevanje duševnosti-psihoanaliza), zapisovanje misli brez razumske kontrole-s tem tokom se Dostojevski približuje moderni romantiki 20.st (začetnik modernizma), sicer pa je psihološki realist;

Evropski naturalizem: začetek v Fr.-filozof H. Taine: determinantnost človeka, čas, prostor, rasa (rod) so odločilni dejavniki, ki se jim ne moremo izogniti, doslednje uveljavljanje bistvene težnje realizma, književnost postane znanstveno proučevanje življenja; Emil Zola: roman mora postati experimentalen;

Henrik Ibsen: motivi lit del: ljudsko izročilo, zgodovinska snov, svobodno meščansko življenje; meščanske drame: Stebri družbe, Nora, Strahovi: obravnava moralna, družinska in zakonska vprašanja; *Strahovi*: kraj in čas: Fjors na Norveškem v meščanskem stanovanju gospe Alningenove; 24 ur (enotnost kraja, časa in dogajanja); analitična dramska tehnika: dogajanje se odvija na istem mestu v zelo kratkem času, v pogovorih med osebami odkrije preteklost; prikaz delovanja socialnih in bioloških zakonov, ki iz preteklosti prehajajo v sedanost; dramske osebe: Helena Alning (vdova po možu stotniku), varovanka Regina Eusstrand, pastor Manders; fabula: Alningova se poroči s stotnikom, ki ji ne prinese sreče; Regina je stotnikova hčerka; Osvolda pošljejo na šolanje v tujino; vrne se, ko mati s pomočjo moževega denarja odpre otroško zavetišče, da bi pregnala spomin nanj; Osvold je bolan in nenehno utrujen, njegove vrnitve je vesela Regina; obišče jih Manders, zasovraži vse norme družbe, ki se spremenijo v strahove; na koncu drame Osvold materi pove, da je podedoval očetovo bolezen in jo prosi naj konča njegove muke, ker ne mara takšnega življenja; Ibsen pusti odločitev matere bralcem; sporočilo: etična ideja (vprašanje življenja in smrti → ali ima človek pravico posegati v življenje drugega); dednosti in preteklosti človek ne more ubežati; kritika konservativnega meščanstva in njegovih versko moralnih tradicij;

Emile Zola: lit. delo: cikel 20 romanov → Therese Raquin, Beznica, Germinal, Človek-zver, Zemlja, Trebuh Pariza; *Beznica*: dogajanje v okolju nižjih pariških slojev: med delavci, obrtniki, propadlimi ljudmi, bolniki, alkoholiki; glavna pripovedna oseba je Gervaise, potomka družine v kateri delujejo dedni zakoni → telesna in psihična degeneracija; zgodovinski čas: pod Napoleonom III; nazorno predstavljanje delavskega življenja (delo, praznovanja, zabave), moralne vrednote življenja

Borislav Stanković: lit. delo: Gospodar Mladen, Nečista kri, Iz davnih dni, drami Koštana in Taštana; *Nečista kri*: fabula: Efendi Mita z družino po porazu in odhodu Turkov; moški se izobražujejo v tujini, ženske so skrite očem; Mita obuboža; za Zofko načrtuje lepo poroko; Mita pripelje gospodarja Marka, s katerega sinom, naj bi se poročila (vmes je denar); Zofka se prvič upre in pride v očetovo roko, ko zve za finančno stanje družine, se poroči in uredi življenje; Gospodar Marko kmalu zatem umre in Mita ne dobi obljubljenega denarja, zato se nekega dne odpravi k Zofki in Tomči na obisk; ko Tomča zve za namen njegovega prihoda se razjezi ter mu vrže denar; po tem dogodku začne piti in pretepati Zofko; njuji otroci so pohabljeni, Zofka pa iz dneva v dan hira; sporočilo: naturalistično: predstavitev Zofkinega propada kot posledica dednosti (nečista kri → poročali so se med seboj (predniki)); in okolja v katerem se stikata zahodna in vzhodna civilizacija; jezik: narečen, pokrajinska obarvanost; značilnosti: naturalizem: dednost, vpliv okolja; realizem: natančni opisi, družbeni odnosi; nova romantika: simbolizem (naslov, lit. osebe, fiktivna preteklost); Zofka: romantična, trpeča in hrepeneča ženska, vklenjena v spore stvarnosti, orientalsko pasivna in vdana v usodo